sanasto

HE 46/2023 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta

Yhteenveto

- Hallituksen esitys perustuu eduskunnan kirjallisten teosten tekijöille myöntämään 1 miljoonan euron e-lainauskorvausmäärärahaan.
- Hallituksen esitykseen sisältyy epäjohdonmukaisuuksia:
  - Verkkokirjahyllyt on jätetty korvauksen ulkopuolelle
  - Äänikirjalukijoilla esitetään korvausta.
- Esityksestä puuttuvat juridiset perustelut sekä taloudelliset vaikutusarviot.

”Ehdotuksen tavoitteena on mahdollistaa tekijöille nykyistä lainauskorvausta vastaava korvaus kirjojen ja äänikirjojen sähköisessä muodossa tapahtuvasta kirjastokäytöstä.”

”Pykälän soveltamisalaan ei kuuluisi ns. verkkokirjahyllypalvelun käyttö kirjastoissa.”

Kirjastojen kirjalliset aineistot

Yleiset kirjastot

- **Fyysiset teokset** (kuuluvat lainauskorvauksen piiriin)
- **E-kirjat** (kuuluvat e-korvauksen piiriin)
- **E-äänikirjat** (kuuluvat e-korvauksen piiriin)

Korkeakoulukirjastot

- **Fyysiset teokset** (kuuluvat lainauskorvauksen piiriin)
- **E-kirjat**
  - Yksittäiset e-kirjat kuuluvat e-korvauksen piiriin
  - Verkkokirjahyllyihin sisältyvät e-kirjat eivät kuulu e-korvauksen piiriin
- **E-äänikirjat** (kuuluvat e-korvauksen piiriin)

Erilaiset teosformaatit

Painettu teos
(lainauskorvaus)

E-kirja
(osasta korvaus,
osasta ei)

E-äänikirja
(e-lainauskorvaus)

Mikä on verkkokirjahylly?

- Kirjastojen e-kirjojen ja e-äänikirjojen käyttöoikeudet perustuvat kirjastojen hankkimiin lisensseihin – myös verkkokirjahyllyjen teokset.
- Verkkokirjahylly on sähköinen palvelu, jossa kirjaston asiakas voi lukea teoksia verkon välityksellä.
- Verkkokirjahyllyt ovat korkeakoulukirjastoissa erittäin suosittuja, ja ne sisältävät paljon suomalaisten tekijöiden tekemää kurssikirjallisuutta.

Tilastointi

- Kirjastojen e-kirjojen ja e-äänikirjojen käyttöä tilastoidaan kahdella eri tavalla:
    1) E-lainat (teos on asiakkaan käytettävissä rajoitetun ajan, esim. 2 viikkoa kerrallaan)
    2) Käyttökerrat (teos on asiakkaan käytettävissä rajoitetun ajan, esim. 2 tuntia kerrallaan)
- Verkkokirjahyllyissä olevien teosten käyttö tilastoidaan käyttökertoina, yksittäisten e-kirjojen ja e-äänikirjojen käyttö pääsääntöisesti "lainoina”
- HUOM! Myös osa e-äänikirjoista tilastoidaan käyttökertoina!

Tilitysmalli kirjastojen e-käytön korvaamiselle

Kirjallisten teosten osuus määrärahasta

Lainoina tilastoitava e-käyttö, osuus määrärahasta esim. 80 %

Määrärahaosuus jaetaan toteutuneille lainoille

Lainakohtainen senttimäärä, esim. 31 senttiä

Käyttökertoina tilastoitava e-käyttö, osuus määrärahasta esim. 20 %

Määrärahaosuus jaetaan toteutuneille käyttökerroille

Käyttökertakohtainen senttimäärä, esim. 2 senttiä

Tekijänoikeuslain 38 a §

Kun yleinen kirjasto tai korkeakoulukirjasto välittää kustantajan tai muun oikeudenhaltijan kanssa sovituilla ehdoilla kirjaston kokoelmaan kuuluvan e-kirjan tai e-äänikirjan yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada e-kirja tai e-äänikirja saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana käytettäväksi rajoitetuksi ajaksi, e-kirjaan tai e-äänikirjaan sisältyvän 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun kirjallisen teoksen, sävellysteoksen, valokuvateoksen ja muun kuvataiteen teoksen tekijällä ja kirjallisen teoksen suullisella esittäjällä on oikeus saada tästä käytöstä korvaus. Tekijällä ja esittäjällä on oikeus korvaukseen sen estämättä, mitä hänen ja e-kirjan tai e-äänikirjan kustantajan tai muun oikeudenhaltijan välillä on sovittu teoksen kirjastossa tapahtuvasta käytöstä maksettavasta korvauksesta.

Korvaus maksetaan valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta. Oikeus korvaukseen raukeaa, jollei korvausta vaadita todisteellisesti kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jona oikeus korvaukseen on syntynyt. Edellä 1 momentissa tarkoitettuun oikeuteen sovelletaan 41 §:ää. Oikeustoimi, jolla tekijä tai kirjallisen teoksen suullinen esittäjä luovuttaa oikeutensa 1 momentissa tarkoitettuun korvaukseen, on mitätön.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu korvaus maksetaan 19 a §:ssä tarkoitetun yhteishallinnointi-organisaation välityksellä.

Pykälän sanamuoto ei sulje pois verkkokirja-hyllyjä

HE 46/2023 vp

sanasto

Äänikirjojen lukijoiden oikeus korvaukseen

Äänikirjojen lukijoiden oikeus korvaukseen

- ”Tämä laajennus ehdotetaan tehtäväksi äänikirjojen suosion räjähdysmäisen kasvun vuoksi.”
- ”Lisäksi ehdotetun laajennuksen perusteena on, että äänikirjoja ei olisi olemassa ja kirjastokäytössä ilman teoksen suullista esitystä ja teoksen lukijan panostusta.”
- **Hallituksen esitys on äänikirjojen lukijoiden osalta tehty ilman asiallista juridista perustelua ja taloudellista arviota.**

Tekijän ja lukijan erilainen juridinen asema

- Kirjallisuuden tekijä
- Saa **tekijänoikeuden** luomaansa teokseen
- Työ kestää kuukausia tai jopa useita vuosia
- Saa tekijänoikeuskorvauksen valmiista teoksesta

- Lukee ääneen toisen luoman teoksen
- **Ei saa** tekijänoikeutta lukemaansa teokseen
- Työ kestää joitain päiviä
- Saa palkan lukemiseen käytetystä ajasta

HE 46/2023 vp

sanasto

Tekijän ja lukijan erilainen ansainta

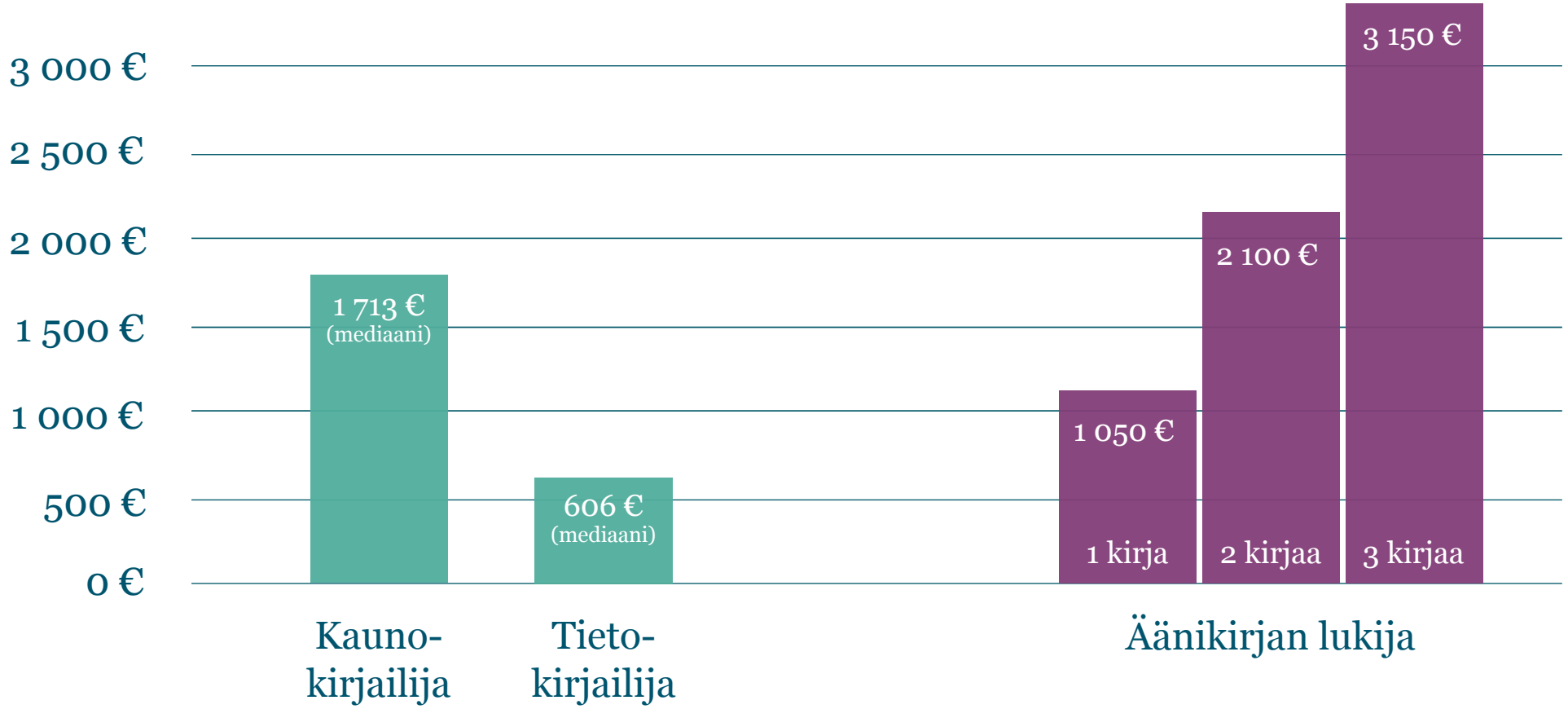

- Kaunokirjailijan tulot **1.713 €** / v
- Tietokirjailijan tulot **606 €** / v

- Tuntipalkka **90-120 €** / h
- Äänikirjan lukeminen on lukijalle vain yksi työ muiden joukossa

Ansiovertailu

** 1 kirja = 10 h*

sanasto

Lausuntopalaute

- HE:ssä ei ole avattu lausuntopalautteiden sisältöä
- Kirjallisen lausunnon jätti 12 tahoa
  - 5 vastusti sitä, että äänikirjan lukijat otettaisiin mukaan korvauksen piiriin tässä esityksessä.
  - 1 totesi, ettei korvauksen piiriin kuuluvaa käyttöä tule laajentaa ilman asianmukaista vaikutusten arviointia.
  - 4 ei ottanut suoraan asiaan kantaa, vaan totesivat, että on tärkeää, että tekijä saa korvauksen.
  - 2 kannatti lukijoiden korvausta.

Sanaston kanta hallituksen esitykseen

Verkkokirjahyllyt

Korvaus kirjastojen e-aineistojen käytöstä tulee ulottaa myös verkkokirjahyllyihin (pykäläesityksen sanamuoto ei vaadi muutoksia).

Äänikirjojen lukijat

Äänikirjojen lukijoilla ei tule olla oikeutta korvaukseen kirjastojen e-äänikirjojen käytöstä.

sanasto

Sanasto ry

www.sanasto.fi